

С. Ю. Лукін, кандидат економічних наук,
доцент, директор закладу післядипломної освіти
«Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників органів державної влади, органів місцевого
самоврядування, державних підприємств, установ
і організацій при Київській обласній державній
адміністрації»

ФУНКЦІЇ ПУБЛІЧНОГО ПРОСТОРУ У ПРОЦЕСАХ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті проаналізовані основні функції публічного простору міста. Ми постійно спостерігаємо значні зміни функцій: політичної, економічної, соціальної, географічної, історичної, екологічної та інших у різних містах. Цей процес має постійну динаміку і залежить від багатьох геополітичних та соціальних чинників, наявності розвинутого громадянського суспільства та ефективної комунікації місцевих органів влади, громадських організацій та населення міста на певній території, а також урахування соціально-психологічних чинників населення щодо готовності до сприйняття змін, які безпосередньо впливають на якісні показники життя населення.

Встановлено, що саме публічний простір міста слугує об'єднуючою ланкою міста, саме він забезпечує його цілісність у соціальному плані, забезпечуючи створення міської спільноти, відображаючи соціальний прояв міста. З'ясовано, що функціональний вимір розглядається як можливість для різних форм комунікації між жителями міст, а також ефективних форм комунікації під час отримання публічних послуг та ведення ефективного діалогу населення із представниками органів влади, а також відкритість і прозорість у прийнятті рішень керівниками органів державної влади, підприємств, установ і організацій щодо реалізації стратегій розвитку на певній території.

Дослідження наукових підходів у вивченні публічного простору міста набуває все нових актуальних питань, які потребують ґрунтовного системного аналізу та рекомендацій щодо запровадження комплексних підходів до принципів його реалізації. Так, соціальна функція дозволяє проаналізувати особливості соціальної взаємодії населення міста, прийняття колективних рішень щодо створення і сучасних змін території міста (placemaking). Тобто placemaking є важливим аспектом для визначення ролі місцевого самоуправління та аналізу активної позиції жителів міста. Економічна функція публічного простору тісно пов'язана з політичною: юридичне визначення публічного простору безпосередньо впливає на те, чи зможуть у ньому репрезентувати себе різноманітні соціальні групи, чи вони будуть виключені з відти. Кожну функцію публічного простору міста ми будемо намагатися проаналізувати з позиції виділення ключових аспектів для комфорту та розвитку відкритого простору та доступу до соціальних послуг для покращення життя населення міста.

Ключові слова: публічний простір, нормативно правові-документи, розвиток території міста, суспільний простір, громадський простір, приватна сфера.

S. Yu. Lukin. Functions of public space in social development processes

The article analyzes the main functions of a city's public space. We are constantly seeing significant changes in functions: political, economic, social, geographical, historical, environmental, etc. in different cities. This process has a constant dynamic and depends on many geopolitical and social factors, the presence of a developed civil society and effective communication of local authorities, public organizations and the population of the city in a certain territory, as well as the consideration of social and psychological factors of the population regarding the readiness for change affect the quality of life of the population.

It is established that the public space of the city serves as a unifying link of the city, it is it that ensures its integrity in social terms, ensuring the creation of urban community, reflecting the social manifestation of the city. It has been found that functional dimension is considered as an opportunity for various forms of communication between city dwellers, as well as effective forms of communication in obtaining public services and conducting effective dialogue of the population with representatives of public authorities, as well as openness and transparency in decision-making by heads of public authorities, enterprises, institutions and organizations for the implementation of development strategies in a certain territory.

The research of scientific approaches in the study of the public space of the city acquires more and more urgent issues that require a thorough systematic analysis and recommendations for the implementation of integrated approaches to the principles of its implementation.

Thus, the social function allows to analyze the peculiarities of social interaction of the population of the city, making collective decisions on the creation and modern changes of the city territory (placemaking). That is, placemaking is an important aspect for determining the role of local government and analyzing the active position of city dwellers. The economic function of public space is closely linked to the political one: the legal definition of public space directly influences whether or not various social groups will be able to represent themselves in it. We will try to analyze each function of the city's public space from the standpoint of identifying key aspects for comfort and development of open space and access to social services for the betterment of life of the city's population.

Key words: public space, regulatory documents, development of city territory, public space, public space, private sphere.

Постановка проблеми. З розвитком сучасних технологій у великих містах, процесів урбанізації та субурбанізації (приміські території), збільшення міграційних процесів населення із сільської місцевості у великі міста, а також враховуючи демографічні особливості та міграційні процеси, важливим аспектом з погляду науки є розгляд основних функцій сучасного публічного простору міста. Насамперед ми розглянемо такі основні функції публічного простору, як соціальну, економічну, політичну та демографічну.

Дослідження наукових підходів у вивченні публічного простору міста набуває все нових актуальних питань, які потребують ґрунтовного системного аналізу та рекомендацій щодо запровадження комплексних підходів до принципів його реалізації. Так, соціальна функція дозволяє проаналізувати особливості соціальної взаємодії населення міста, прийняття колективних рішень щодо створення і сучасних змін території міста (placemaking). Тобто placemaking є важливим аспектом для визначення ролі місцевого самоуправління та аналізу активної позиції жителів міста. Економічна функція публічного простору тісно пов'язана з політичною: юридичне визначення публічного простору безпосередньо впливає на те, чи зможуть у ньому репрезентувати себе різноманітні соціальні групи, або вони будуть виключені звідти. Кожну функцію публічного простору міста ми будемо намагатися проаналізувати з позиції виділення ключових аспектів для комфорту та розвитку відкритого простору та доступу до соціальних послуг для покращення життя населення міста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На цей час поняття «публічний простір» у наукових дослідженнях з публічного управління та адміністрування є недостатньо вивченим, хоча українськими вченими В. Бакуменко, М. Білинською, В. Бодровим, В. Гошовською, В. Колгун, В. Корженко, О. Коротич, Т. Пахомовою, Я. Радиш, І. Розпутенком, В. Скуратівським, Ю. Сурміним, О. Сушинським та іншими вже висвітлювалось зазначене поняття з позиції вивчення взаємозв'язку публічного простору та публічної політики, розвитку громадянського суспільства та розвитку територіальних громад.

На нашу думку, необхідним є застосування системного аналізу вивчення цього поняття з урахуванням усіх сучасних технологій та реформ у публічному управлінні. Поняття розвитку міста багатогранне й різноаспектне, тому цей процес постійно вивчається науковцями. Просторовий розвиток міста та його функції досліджуються у працях З. Герасимчук, Т. Ніщик, Л. Руденко; проблемам соціально-економічного розвитку міст присвячено праці багатьох економістів, зокрема О. Бойко-Бойчук; актуальні питання забезпечення екологічної безпеки міст в умовах сталого розвитку постійно в зоні уваги таких вчених, як Ю.С. Голік, О.Е. Ілляш, Л. Гришина, С. Доценко, проблеми формування організаційної структури управління розвитком міст висвітлено у працях В. Мамонової.

Мета статті – розглянути основні функції публічного простору міста.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до основних положень Генерального плану м. Києва основна місія столиці України полягає у подальшому розвитку державного центру управління, науки, культури, освіти, спорту та туризму; створенні в м. Києві комфортного та безпечного середовища життєдіяльності з орієнтацією на поступове досягнення європейських стандартів якості життя, забезпечення гідних умов і рівних можливостей для всебічного розвитку та самореалізації нинішнього й прийдешніх поколінь киян.

Передбачається вирішення соціальних проблем Києва та його мешканців шляхом ефективного розвитку пріоритетних напрямів і сфер міської економіки з дотриманням науково обґрунтованих екологічних вимог, зокрема:

- формування креативного інноваційного міста з розвитком науково-технологічних кластерів та залученням до цієї мети найкращих компаній і розвинутого людського потенціалу;
- збереження унікальних властивостей міста, його історичного середовища та культурної спадщини;
- підвищення рівня життя та поліпшення якості життєвого середовища, умов праці та підприємництва;
- формування відкритої та конкурентоспроможної економіки з цільовим залученням інвестицій та спроможним бюджетом розвитку;
- запровадження ефективної системи управління містом та відкритих правил діяльності міської влади;
- розвиток соціального партнерства, концентрація ресурсів на вирішенні системних проблем.

Основні принципи сталого розвитку міста базуються на ключових положеннях програми дій «Порядок денний на XXI століття», державних стратегічних програмних документів у сфері економічної, соціальної, демографічної, екологічної, регіональної політики, заключних висновках Конференції ООН з розвитку населених пунктів (Хабітат-II) та відповідних рекомендаціях Європейської економічної комісії ООН і Ради Європи і спрямовані на:

- збалансований розвиток економічної, екологічної та соціальної сфер;
- пріоритет інтенсивного перед екстенсивним шляхом розвитку;
- раціональне використання території міста, гармонійне поєднання історичної та сучасної забудови, збереження зелених насаджень, ствердження, таким чином, міжнародної репутації Києва як зеленого міста з неповторними краєвидами, ріками й озерами, лісами, парками та скверами;
- припинення вибіркової забудови та перехід до комплексної реконструкції і забудови мікрорайонів застарілого житлового фонду, невідповідних і деградованих територій;
- пріоритет розвитку сфер офіційно-ділового та іншого комерційного призначення на лівобережжі міста для створення умов збалансованої зайнятості населення;

- концентрований локальний розвиток адміністративних районів у місті Києві з урахуванням специфіки їх виробничого та ресурсного потенціалу;
- концентрація ресурсів на вирішенні системних проблем і стимулюванні пріоритетних виробництв (точок росту).

Відповідно до Стратегії розвитку м. Києва до 2025 року основними принципами сталого розвитку міста є:

- Компактне місто. Стримування територіального розростання міста для зменшення навантажень та витрат на інженерно-транспортну інфраструктуру. Пріоритет внутрішнього розвитку та облаштування міста. Раціональне використання вільних міських земельних ресурсів, модернізація застарілого житлового фонду, оновлення деградованих промислово-складських та інших територій;

- Культурно-діловий центр країни. Великі ділові ініціативи. Активізація потенціалу розвитку столиці. Розширення міжнародних зв'язків і проектів. Збільшення конкурентоздатності економіки. Розвиток економіки знань. Поліпшення інвестиційного клімату. Розвиток установ культури з урахуванням потреб різних соціальних та вікових груп, людей з особливими потребами. Збільшення кількості установ дитячого дошкільного та позашкільного виховання, місць культурного спілкування для молоді;

- Збалансований розвиток міста та агломерації. Координоване регулювання використання і забудови приміських територій (Київської агломерації). Формування єдиного транспортно-планувального каркасу міста та приміської зони. Розвиток швидкісного електротранспорту для забезпечення сполучень місць розселення і прикладання праці міста та приміської зони. Забезпечення будівництва об'єктів спільних інтересів.

- Відповідальність перед прийдешніми поколіннями. Збереження історичного середовища, пам'яток світового, національного та місцевого значення, раціональне їх використання для історико-пізнавального туризму. Збереження та поліпшення унікального природного ландшафту, рівня озелененості, збагачення екосистем, створення нових зелених насаджень, парків, скверів, збільшення площ громадських зелених зон. Поліпшення якості повітря і води та санітарної очистки міста. Чистота території;

- Привабливе та гуманне місто. Підвищення якості житлових умов у міських районах до рівня європейських столиць. Вільний доступ до житла. Урахування потреб у житлі наступного покоління. Можливість придбання житла для сімей з середнім рівнем доходу. Забезпечення соціального житла для громадян, що потребують соціальної підтримки. Гарантування суспільної безпеки та надання якісних побутових, медичних і комунальних послуг. Розвиток інфраструктури спорту і фізкультури. Урахування потреб людей з обмеженими фізичними можливостями.

- Мобільне та доступне місто. Збалансоване розселення та зайнятість на лівобережжі і правобережжі. Пріоритетний розвиток громадського швидкісного електротранспорту. Поліпшення транспортних зв'язків між окремими районами. Збільшення протяжності та щільності автомагістралей. Будівництво тунелів, мостів, розв'язок та паркінгів. Забезпечення зручних транспортних зв'язків з приміськими територіями. Зменшення витрат часу до 30–40 хв. на пересування від місця проживання до роботи;

- Плановість і контроль за реалізацією Генерального плану, моніторинг містобудівної діяльності, створення містобудівного кадастру. Реалізація галузевих програм розвитку. Згідно із Стратегією розвитку до 2025 року Київ розвиватиметься як поліфункціональний центр шляхом постіндустріальної трансформації у сфері бізнеспослуг (консалтингових, фінансових, страхових, інформаційних), їх глибокого проникнення у виробничу сферу [6].

Отже, здійснюючи аналіз *соціальної функції публічного простору міста*, хочеться зазначити, що використання публічних просторів для повсякденної соціальної активності абсолютно необхідне для існування й життєздатності як окремих спільнот, так і міст загалом. Загальним принципом цього підходу є наголос на інклюзивній архітектурній організації міського простору, яка має заохочувати активне використання вулиць, тротуарів, площ, парків та інших публічних просторів, і через це сприяти соціальному різноманіттю в містах.

Так, соціальна функція дозволяє проаналізувати особливості соціальної взаємодії населення міста, прийняття колективних рішень щодо створення і сучасних змін території міста (*placemaking*). Тобто *placemaking* є важливим аспектом для визначення ролі місцевого самоуправління та аналізу активної позиції жителів міста. Економічна функція публічного простору тісно пов'язана з політичною: юридичне визначення публічного простору безпосередньо впливає на те, чи зможуть у ньому репрезентувати себе різноманітні соціальні групи, чи вони будуть виключені з відти. Кожну функцію публічного простору міста ми будемо намагатися проаналізувати з позиції виділення ключових аспектів для комфорту та розвитку відкритого простору та доступу до соціальних послуг для покращення життя населення міста.

Також соціальна функція публічного простору міста дозволяє визначити особливості ефективної взаємодії та комунікації населення різних вікових груп. Визначити публічні місця для розвитку соціальної взаємодії, відпочинку і обміну досвідом, розвитку соціальних проектів для молоді та дорослого покоління, можливість спілкування для старшого покоління.

Політична функція публічного простору міста може розглядатися як простір вільного формування громадської думки та участі громадян у політичних процесах. Публічний простір є однією з ключових категорій

розуміння урбаністичного способу життя й демократичного управління. Ця подвійність закріплена тривалою урбаністичною традицією.

Політична функція публічного простору передбачає, що публічні простори передусім є просторами репрезентації та політичної боротьби громадян за свої права з тими, хто наділений владою й реалізує її в просторі міста; це насамперед простори виключення та дискримінації. Біля витоків цієї моделі стоїть концепція «права на місто» французького філософа-неомарксиста Анрі Лефевра [10].

Економічний складник цього підходу розглядає, які економічні та регуляторні механізми дозволяють, з одного боку, створювати публічні простори, а з іншого – приватизовувати наявні. Так, створення за допомогою дизайну й ландшафтної архітектури та заохочення дрібного бізнесу привабливих публічних просторів є однією з популярних нині в містах Заходу стратегій девелоперів з підвищення вартості нерухомості та орендної плати. В американських містах діють закони, які зобов'язують девелоперів створювати публічні простори в обмін на можливість збільшувати висотність / щільність забудови.

Соціальна перенасиченість публічних просторів часто призводить до посилення регуляції, що забороняє дрібну торгівлю та інші активності; згодом менеджери такого простору (муніципальні компанії), щоб запобігти хаосу й відмовитись від обтяжливого менеджменту, віддають такі простори в оренду під вуличні кафе: так публічний простір перетворюється на приватний і перестає бути спільним благом [8, с. 4].

Економічна функція публічного простору розглядає, які економічні та регуляторні механізми дозволяють створювати публічні простори та розвивати вже існуючі публічні простори міста. Яким чином можна зробити відкриті зони для розвитку молодіжних стартапів. Із розвитком інформаційних технологій інтенсивно розвиваються стартап-компанії, які гнучкі до потреб ринку та пропонують конкретні рішення для своєї цільової аудиторії.

Встановлено, що саме публічний простір міста слугує об'єднуючою ланкою міста, саме він забезпечує його цілісність в соціальному плані, забезпечуючи створення міської спільноти, відображаючи соціальний прояв міста. З'ясовано, що функціональний вимір розглядається як можливість для різних форм комунікації між жителями міст, а також ефективних форм комунікації під час отримання публічних послуг та ведення ефективного діалогу населення із представниками органів влади, а також відкритість і прозорість у прийнятті рішень керівниками органів державної влади, підприємств, установ і організацій щодо реалізації стратегій розвитку на певній території.

Сьогодні Київ – це місто, яке розвивається у чітко визначених межах, розвиток міста за рахунок території області не передбачається містобудівною документацією. Тож планування відбувається на тих територіях, які вже освоєні містом. Закладені в попередні часи вільні громадські простори стають заручниками все більшої комерціалізації (тимчасові споруди, рекламні штендери, несанкціонована торгівля). Зміни, які відбулися в пострадянському суспільстві та економіці, жодним чином не відображаються в міських просторах. Їх конфігурація, закладена ще в радянські часи, залишилась без змін і не набула нових змістів. Існуючі міські простори або не планують, або планують за застарілими принципами та засадами, базуючись на застарілій законодавчій та нормативній базі та відсутності базового урбаністичного аналізу. Витоками основних проблем під час планування міських просторів є відсутність ланцюжка: збір статистичних даних – аналіз даних – прогнозування наслідків – планування – збір статистичних даних.

Таким чином, «публічний простір міста» – це певний базис чи конструкт, а також комунікаційний простір, де відбувається взаємодія та спілкування між різними соціальними групами, де кожен громадянин може реалізувати своє право на участь у політичному, соціальному, релігійному житті великої та малої соціальної групи та суспільства зокрема.

Певний публічний простір міста дає нам інформацію про латентні правила відкритих чи закритих просторів, психологічні та соціальні особливості приналежності до певної спільноти. В таких місцях часто актуалізуються та загострюються соціальні суперечності, конфлікти, владні відносини, проявляються соціальні цінності спільноти, її пріоритети та орієнтації, рівень інтегрованості, демократичності, відкритості, толерантності та розвитку спільноти, а також особливості ефектів соціалізації, соціальної ідентифікації та «сприйняття інших», що проявляються саме в умовах публічного простору міста.

Дійсно, публічні простори сучасних міст функціонують набагато складніше. З одного боку, вони надають індивідам можливість соціальної репрезентації й контактів з незнайомцями, можливість зрозуміти свою позицію в суспільстві, а також набути статусу політичного суб'єкта. Разом з тим (і набагато частіше), публічні простори – це місця, де наділена владою коаліція економічних еліт за допомогою державних апаратів, ЗМІ і професійних творців просторів (архітекторів, дизайнерів, проектувальників, урбаністів, маркетингологів) реалізує свою політичне, економічне й культурне верховенство, створюючи «репрезентації простору» [5, с. 26–33].

З іншого боку, міські соціальні рухи, урбаністичні ініціативи й виключені з публічного простору спільноти відповідають спротивом і творчим протестом, «повертаючи» (re-claiming) собі фізичний і дискурсивний простір і відвойовуючи своє «право на місто».

Контроль публічних просторів з боку держави та домінантна ідеологія створюють такі режими використання та способи сприйняття простору, які виключають з нього цілі соціальні групи (бідних, безхатченків, мігрантів та інших).

Зрозуміти функціонування публічного простору як фактору, що безпосередньо сприяє соціальному й культурному різноманіттю міського життя, а також як «сцени» повсякденного життя й «місця демократії», в сучасних містах неможливо поза аналізом соціальних відносин контролю, домінування, виключення й репрезентації, які відтворюються в ньому, значно ускладнюючи абстрактне протиставлення приватного й публічного, державного й громадянського [7; 8].

Знайти традиційні публічні простори (муніципальні площі й парки) в сучасних містах стає дедалі важче, адже публічна й приватна сфери в них надзвичайно переплетені; багато номінально приватних просторів слугують публічним потребам.

Юридичне визначення публічності / приватності простору переводить проблему з академічної в легальну площину, адже керуючись законом, суди можуть зобов'язувати власників приватних просторів, які є загальнодоступними, не перешкоджати реалізовувати громадянам політичні права, і таким чином перетворюють ці простори на публічні. І навпаки, суди можуть забороняти громадську активність навіть у публічних просторах, створених державою, виключаючи їх із публічної сфери.

Висновки. На основі аналізу законодавчих, нормативно-правових актів та наукових джерел визначено, що публічний простір передбачає постійну ефективну взаємодію і комунікацію у суспільстві.

Так, соціальна функція публічного простору міста дозволяє проаналізувати особливості соціальної взаємодії населення міста, прийняття колективних рішень щодо створення і сучасних змін території міста (placemaking). Тобто placemaking є важливим аспектом для визначення ролі місцевого самоуправління та аналізу активної позиції жителів міста. Економічна функція публічного простору тісно пов'язана з політичною: юридичне визначення публічного простору безпосередньо впливає на те, чи зможуть у ньому репрезентувати себе різноманітні соціальні групи, або вони будуть виключені звідти. Кожну функцію публічного простору міста ми будемо намагатися проаналізувати з позиції виділення ключових аспектів для комфорту та розвитку відкритого простору та доступу до соціальних послуг для покращення життя населення міста.

Політична функція публічного простору міста може розглядатися як простір вільного формування громадської думки та участі громадян у політичних процесах. Публічний простір є однією з ключових категорій розуміння урбаністичного способу життя й демократичного управління. Ця подвійність закріплена тривалою урбаністичною традицією.

Економічна функція публічного простору розглядає, які економічні та регуляторні механізми дозволяють створювати публічні простори та розвивати вже існуючі публічні простори міста. Яким чином можна зробити відкриті зони для розвитку молодіжних стартапів. Із розвитком інформаційних технологій інтенсивно розвиваються стартап-компанії, які є гнучкі до потреб ринку та пропонують конкретні рішення для своєї цільової аудиторії.

Публічний простір повинен бути відкритим та передбачати ефективний діалог влади і громади міста. Також відкрита комунікація у публічному просторі передбачає наявність суспільних інститутів та залучення представників громади міста до активних соціальних та політичних процесів у прийнятті політичних та соціальних рішень. Важливим аспектом у публічному просторі міста є безпека і реалізація суспільних інтересів жителів та гостей міста.

Список використаних джерел:

1. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.
2. Про Генеральну схему планування території України: Закон України від 18 листопада 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14>.
3. Деякі питання реалізації у 2018-2020 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 р. № 733. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2018-%D0%BF>.
4. Концепція комплексного впорядкування міського простору міста Києва «Комфортне місто». URL: <https://kga.gov.ua/vporядkuvannyamiskogo-prostoru>.
5. Основні положення Генерального плану міста Києва. URL : <http://kiev4you.org/gif/genplan2025.pdf>.
6. Грищенко М. Публічний простір міста як об'єкт соціологічного дослідження. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія*. 2016. Вип. 1. С. 31–38.
7. Котуков О. Теоретичні засади формування публічного та публічно-політичного просторів. *Ефективність державного управління. Collection of scientific works*. 2015. Issue 43. “Efficacy Public Administration”
8. Колтун В.С. Публічний простір у процесах консолідації територіальних громад. Електронне видання: «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2018. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/4.pdf

9. Lefebvre H. Writings on cities ; [Translated & edited by E. Kofman, E. Lebas]. Oxford : Wiley-Blackwell, 1996. 260 p.
10. Neal, Zachary. (2018). Seeking common ground: three perspectives on public space. In: Proceedings of the Institution of Civil Engineers. Urban Design and Planning. Issue DP000, 2018, pp. 1–8.
11. European Commission, Directorate General XI Environment, Nuclear Safety and Civil Protection (1996). European Sustainable Cities Report. Expert Group on the Urban Environment. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities.
12. UN/ UNCHS (Habitat) (2001). The State of the World's Cities Report 2001. Nairobi : United Nations Centre for Human Settlements, Publications Unit. P. 80–87.

References:

1. VRU, Law of Ukraine (2020), *Pro rehulivannia mistobudivnoi diialnosti* [Law of Ukraine „On regulation of town-planning activity”] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> [Ukraine]
2. VRU, Law of Ukraine (2012), *Pro Heneralnu skhemu planuvannia terytorii Ukrainy* [Law of Ukraine “About the General scheme of planning of the territory of Ukraine”]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14> [Ukraine]
3. KMU (2018), *Deiaki pytannia realizatsii u 2018-2020 rokakh Derzhavnoi stratehii rehional'noho rozvytku na period do 2020 roku* [Some issues in the implementation of the 2018-2020 State Strategy for Regional Development for the period up to 2020], dated September 12, 2018 No. № 733-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2018-%D0%BF> [Ukraine]
4. *Kontsepsiia kompleksnoho vporiadkuvannia mis'koho prostoru mista Kyieva “Komfortne misto”* [The concept of a comprehensive arrangement of the urban space of the city of Kiev «Comfortable city»]. URL: <https://kga.gov.ua/vporiadkuvannya-miskogo-prostoru>.
5. *Osnovni polozhennia Heneralnoho planu mista Kyieva* [Main provisions of the Master Plan of the city of Kyiv]. URL: <http://kiev4you.org/gif/genplan2025.pdf>
6. Hryshchenko M. (2016), “Publichnyj prostir mista iak ob'ekt sotsiologichnoho doslidzhennia” [“Public space of the city as an object of sociological research”], journal *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Sotsiologhiia*. [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Sociology], pub. 1. pp. 31–38 [Ukraine]
7. Kotukov O. (2015), “Teoretychni zasady formuvannia publichnoho ta publichno-politychnoho prostoriv” [“Theoretical principles of the formation of public and public-political spaces”], journal *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*. Collection of scientific works. [Public administration efficiency. Collection of scientific papers], pub. 43. pp. 31-38 [Ukraine]
8. Koltun V.S. (2018), “Publichnyj prostir u protsesakh konsolidatsii terytorialnykh hromad” [“Public space in the process of consolidation of territorial communities”]. Elektronne vydannia: «Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok» [Electronic publication: Public Administration: Improvement and Development.]. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/4.pdf
9. Lefebvre H. Writings on cities / H. Lefebvre ; [Translated & edited by E. Kofman, E. Lebas]. Oxford : Wiley-Blackwell, 1996. 260 p.
10. Neal, Zachary. (2018). Seeking common ground: three perspectives on public space. In: Proceedings of the Institution of Civil Engineers. Urban Design and Planning. Issue DP000, 2018, pp. 1–8.
11. European Commission, Directorate General XI Environment, Nuclear Safety and Civil Protection (1996). European Sustainable Cities Report. Expert Group on the Urban Environment. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
12. UN/ UNCHS (Habitat) (2001). The State of the Worlds Cities Report 2001. Nairobi : United Nations Centre for Human Settlements, Publications Unit. P. 80–87.